

Wat gaat deze jongen leren?

TEKST RENÉ DE VOS

Hij kruipt begin april 2015 op Schiermonnikoog uit het ei: lepelaar Fred. Drie weken later tillen behoedzame vrouwenhanden hem uit het nest. Fred wordt geringd, gewogen en uitgebreid gemeten. Daarna krijgt hij een loggertje opgeplakt. Dezelfde handen zetten hem terug op het nest.

Later dat jaar trekt Fred als jongeling naar Afrika. Februari 2017 keert hij terug naar Nederland. Niet naar zijn geboorteplek, zoals veel vogels doen, maar linea recta naar Vlieland. Op Schiermonnikoog hebben ze hem nooit meer teruggezien. "Alsof hij absoluut geen trek had in een tweede confrontatie met wetenschappers. En alsof hij al wist dat hij in een kolonie op Vlieland terecht kon", speculeert trekvogelspecialist Theunis Piersma. Wat Fred zeker niet weet, is dat hij een groot deel van zijn leven de wetenschap zal dienen met een zee aan gegevens. Een lepelaar-biografie wordt het.

Wat maakt de trekvogel flexibel?

Fred moet nog geboren worden; zijn verhaal is fictief, maar wel gebaseerd op een echte geschiedenis, namelijk die van lepelaar YfIY-aIY die in 2006 werd geboren. Freds verhaal illustreert de drijfveer voor uniek onderzoek aan kanoeten, grutto's en lepelaars dat in 2015 begint. Prof. Theunis Piersma won dit jaar de prestigieuze NWO Spinoza premie en 2,5 miljoen euro

voor onderzoek. Een lang gekoesterde wens gaat in vervulling: uitvinden wat een 'vogelopvoeding' doet met individuele trekvogels waardoor ze flexibeler worden in het omgaan met veranderende omstandigheden.

Het motief van Fred om zich op Vlieland te vestigen lijkt een mensenverklaring. Maar hij zou heel goed waar kunnen zijn. Piersma: "Het vreemde is dat we zo goed als niets weten over de motieven van trekvogels. We weten ook niet wat ze van hun ouders leren, of wat ze proefondervindelijk leren." Toch is het van groot belang dat de wetenschap daar een vinger achter krijgt, vindt de hoogleraar trekvogel-

ecologie. Hij is ervan overtuigd dat de individuele vogel minstens zo sterk getekend wordt door zijn omgeving als door zijn genen. "Alles draait om aanpassingsvermogen." En in een tijd van snelle klimaatverandering en grootschalige ingrepen in het landschap is aanpassingsvermogen de reddingsboei voor biodiversiteit.

Megadata uit superlichte zenders

Piersma gaat met een team van vier jonge Nederlandse onderzoekers en twee senior begeleiders vier jaar lang de gezenderde vogels volgen. Die zenders zijn superlicht en leveren waanzinnig veel data op. Zoals locaties, vlieghoogte én zelfs gedrag.

In een veranderende wereld draait alles om aanpassingsvermogen

Zo weten we sinds kort dat grutto's een etmaal lang - ongevoelend! - op wel zes kilometer hoogte kunnen trekken. Piersma: "Daar is maar weinig zuurstof, zijn zeker geen slechtvalken en is de rugwind stevig. En zowel grutto's als kanoeten blijken stopplaatsen te hebben waar wij geen idee van hadden. Midden in de Sahara bijvoorbeeld, in een kleine oase. Hoe wéten ze dat?" •

LEPELAAR Yves Adams/Vilda

foto: Ivar Pe/NWO

Trekvogelspecialist Theunis Piersma won dit jaar de NWO-Spinoza premie, die hij besteedt aan onderzoek naar 'vogelopvoeding'.